

Nr 31.*Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om nöjesskattens omändring till en helt statlig skatt.*

(1:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 92 av herr *Bengtson* m. fl. och II: 63 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl. har hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att nöjesskatten helt förstatligas från och med 1 juli 1950, samt uppdraga åt Kungl. Maj:t att föranstalta om skyndsamt utredning angående de praktiska angelägenheter beträffande redovisning, kontroll m. m., som därvid bli aktuella».

Beträffande motiveringen för det i motionerna framställda yrkandet får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 63.

Enligt 2 § förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt fördelas nöjesskatten med hälften till staten och med hälften till den kommun, inom vars område nöjestillställningen äger rum. För biografföreställning skall dock nöjesskatten i stället fördelas med tre fjärdedelar till staten och en fjärdedel till kommunen.

Nøjesskatt infördes genom en förordning den 30 maj 1919 om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjestillställningar. Enligt denna förordning var skatten helt kommunal, och kommunen ägde själv avgöra, huruvida skatt skulle upptagas inom kommunen. Genom en förordning den 22 december 1939 infördes såsom ett provisorium jämväl en statlig nöjesskatt. Denna utgick i alla kommuner, vilka själva uttogo nöjesskatt. Båda de nämnda författningarna upphävdes genom en förordning den 14 juni 1940 om nöjesskatt. Enligt sistnämnda förordning skulle skatten debiteras och uppbäras av kommunen, som sedan hade att till statsverket inleverera hälften av influtna skattemedel. 1940 års förordning kom att äga giltighet till och med utgången av år 1945, då densamma ersattes med den alltjämt gällande förordningen av den 21 december 1945. Sistnämnda förordning upptog i sin ursprungliga lydelse samma bestämmelser om nöjesskattens fördelning mellan stat och kommun som 1940 års förordning. I samband med att 1948 års riksdag beslöt viss höjning av nöjesskatten för biografföreställningar infördes den särskilda bestämmelsen, att nöjesskatten för sådan föreställning skall fördelas med tre fjärdedelar till

staten och med en fjärdedel till vederbörande kommun. Den ändrade fördelningsgrunden motiverades med att härigenom inkomstökningen på grund av den höjda skatten å biografbiljetter i stort sett komme att tillfalla statsverket.

Förslag ha tid efter annan väckts om att nöjesskatten helt skulle tillkomma staten. Vid ett flertal riksdagar under 1920- och 1930-talen avvisades sålunda motionsvis framställda yrkanden om en omläggning till statskatt. Man erinrade mot dessa förslag, att skatten för ett stort antal kommuner hade en avsevärd finansiell betydelse.

I en av dåvarande borgmästaren J. Laurin utarbetad promemoria angående nöjesskatt, vilken promemoria låg till grund för 1940 års lagstiftning (se prop. 1940: 271), föreslogs, att stat och kommun vardera skulle erhålla hälften av skatten. I vissa yttranden över promemorian hävdades den meningen, att skatten skulle helt tillfalla staten. Till stöd härför anfördes bland annat, att de alltmåra skärpta statsfinansiella svårigheterna talade för att den möjlighet till ökade statsinkomster, som nöjesskatten erbjöde, borde ytterligare utnyttjas. Uttryck gavs även åt den principiella uppfattningen att nöjesskatten borde vara förbehållen staten. Till stöd härför anfördes bl. a. att denna beskattningsform i icke ringa utsträckning innebure, att en kommun uppbure skatteintäkter från medborgare tillhörande andra administrativa områden.

I den proposition (nr 271), varigenom frågan förelades 1940 års riksdag, förordades den fördelning av skatten, som i ovannämnda promemoria föreslagits. Departementschefen anförde därvid bl. a., att det icke borde ifrågakomma att helt beröva kommunerna inkomsten av nöjesskatt.

Vid 1942 års riksdag väcktes motionsvis (I: 21 och II: 25) förslag om att nöjesskatten skulle helt övertagas av staten. Till stöd för förslaget återopades huvudsakligen det skälet att de inkomster, som nöjesskatten tillförde kommunerna, gjorde dessa ekonomiskt intresserade i nöjeslivet och att ett överförande av nöjesskatten i dess helhet å staten skulle befördra nöjeslivets sanering. I motionerna ifrågasattes, att nöjesskatten skulle redovisas till en särskild fond, från vilken anslag kunde utgå till olika kulturella ändamål inom kommunerna. I sitt i anledning av motionerna avgivna betänkande (nr 17) anförde 1942 års bevillningsutskott bl. a. följande. Syftet vid införandet år 1919 av den kommunala nöjesskatten hade varit att i en för kommunerna svår tid bereda dem tillfälle att genom beskattning av nöjeslivet öka sina skatteintäkter. Tillkomsten år 1939 av den statliga nöjesskatten vid sidan av den kommunala motiverades med behov av ökade inkomster för staten. Att i då rådande, jämväl för kommunerna bekymmersamma ekonomiska läge avhända dem ifrågavarande inkomstkälla fann utskottet icke tillrådligt. Utskottet ansåg det visserligen vara synnerligen behjärtansvärt att åtgärder vidtogos till genomförande av en sanering av nöjeslivet, icke minst på landsbygden, men detta kunde enligt utskottet mening icke åstadkommas på sätt motionärerna ifrågasatt. På hemställan av utskottet avslog riksdagen ifrågavarande båda motioner.

I sitt den 18 juli 1942 avgivna betänkande (SOU 1942:34) med förslag till omläggning av den kommunala beskattningen föreslog kommunalskatteberedningen, att nöjesskatten skulle ombildas till en ren statsskatt. Ett överförande av nöjesskatten i dess helhet till statsverket skulle, menade beredningen, göra det möjligt att låta skatten komma de kommuner till godo, vilkas egna inkomstkällor voro otillräckliga. Det syntes beredningen obetingat vara att föredraga, att de medel, som erhöles genom nöjesskatten, användes på detta sätt. Kommunalskatteberedningens förslag har icke lagts till grund för någon lagstiftning i ämnet.

År 1944 tillkallades särskilda sakkunniga med uppdrag att verkställa en revision av 1940 års förordning angående nöjesskatten. I direktiven för de sakkunniga uttalades bl. a. att vid utformningen av ändrade regler rörande nöjesskatten borde uppmärksammas, att någon mera avsevärd minskning i statens och kommunernas inkomster av nöjesskatten icke borde därav förändas. I en den 10 februari 1945 dagteknad promemoria angående ändrade bestämmelser om nöjesskatt framhöll de sakkunniga, att de vid fullgörandet av sitt uppdrag utgått ifrån att dittills gällande bestämmelser om nöjesskattens fördelning mellan stat och kommun i princip skulle bibehållas. Såsom ovan nämnts blev detta också 1945 års riksdags beslut.

Frågan om nöjesskattens omläggning till en helt statlig skatt har senast varit föremål för behandling vid 1948 års riksdag. I en vid nämnda riksdag väckt motion (II:140) hade yrkats att nöjesskatten i sin helhet skulle tillgodoföras statsverket. I anledning av motionen anförde 1948 års bevillningsutskott (betänkande nr 3), att denna fråga i viss mån kunde komma i annat läge sedan kommunindelingsreformen blivit genomförd. För övrigt hade, framhöll utskottet, spørsmålet om nöjesskattemedlens fördelning så sent som hösten 1945 prövats av riksdagen utan att därvid någon ändring vidtagits i den sedan lång tid tillbaka gällande fördelningsgrunden. På hemställan av utskottet lämnade riksdagen motionen utan åtgärd.

I de föreliggande motionerna har till stöd för det däri framställda yrkandet anförts i huvudsak följande. Motiveringen för uppdelningen i en statlig och en kommunal nöjesskatt hade varit, att kommunerna hade särskilda kostnader för nöjesetablissemangens anordnande. Med den väldiga ökning, som skett av nöjesskattebeloppen, syntes denna motivering knappast längre vara berättigad. Genom motorismens ökade utbredning frekventerades nu nöjesetablissemangen av allt längre bort boende personer. Därigenom ökades också det oberättigade i att vissa kommuner, inom vilka dylika etablissemang upprättats, oftast utan vederbörande kommuns förskyllan, skulle uppbära en skatt av folk, som icke på något sätt kunde sägas stå i skuld till vederbörande kommun och mot vilka denna kommun icke lämnade någon motprestation. Det borde för dessa kommuner vara fullt tillräckligt, att de uppbure inkomstskatt av nöjesetablissemangets utövare samt fastighets-skatt för själva företaget. Krav hade därför höjts i riksdagen på att nöjesskatten borde helt förstatligas, och motiveringen för detta krav bleve star-

kare för varje år. Vid 1948 års riksdag uttalade bevillningsutskottet i sitt utlåtande nr 3, att frågan om ett förstataligande i viss mån kunde komma i annat läge, sedan kommunindelningen blivit genomförd. Vad utskottet avsett med detta uttalande hade icke närmare motiverats. Sannolikt hade man tänkt på den oberättigade och oförtjänta inkomst, som vissa kommuner nu gjorde och som även efter kommunindelningen komme sådana till del, som ej alls tidigare gjort några som helst motprestationer. Eftersom kommunindelningen om ett par år bleve verklighet, torde rätta tidpunkten nu vara inne för en ny omprövning av frågan om nöjesskattens totala förstataligande.

Detta motiverades icke minst av ett annat förhållande. Vid diskussionen kring detta spörsmål hade bland annat framhållits, att ett borttagande av kommunernas andel i många fall skulle vålla avbräck för dessa. Man hade, påstods det, åstadkommit idrottsplatsanläggningar, folkbadsinrättningar etc., för vilkas finansiering man kalkylerat med nöjesskatteinkomster under vissa år framåt. I dessa fall skulle ett omedelbart slopande av kommunens nöjesskattemedel naturligtvis vålla vissa svårigheter. Kunde däremot en sådan avveckling ske successivt under ett antal år, borde sådana olägenheter lätt kunna förebyggas. Huruvida en viss mindre del, t. ex. 5—10 procent, av skatten skulle få behållas av vederbörande kommun som ersättning för arbetet med redovisningen eller denna detalj kunde uppdragas åt polismyndigheterna, borde bli föremål för särskild utredning. De kommuner, som nu uppbygger nöjesskatt och som disponerade dessa medel för sociala eller kulturella ändamål, skulle i fortsättningen ej behöva bli utan visst bistånd. De ökade inkomster, som skulle tillfalla statsverket vid ett helt förstataligande, borde enligt motionärernas mening avsättas till en statens kulturfond, från vilken anslag borde utgå till kulturella behov inom de olika kommunerna. Därigenom skulle en rättvisare fördelning kunna åstadkommas; framför allt borde ett större belopp av den samlade nöjesskatten kunna tillföras landsbygdens kulturliv. Enligt tidigare beslut av riksdagen påginge nu också utredning om inrättande av en dylik kulturfond.

Svenska stadsförbundets styrelse samt styrelsen för Svenska landskommunernas förbund ha till utskottet under hand ingivit yttranden över ifrågavarande motioner.

Svenska stadsförbundets styrelse, som avstyrkt motionerna, har anfört följande:

»Både under den tid då nöjesskatt utgick enbart till kommunerna och sedan nuvarande anordning med fördelning av nöjesskatten på staten och kommunerna införts, ha vid en mängd riksdagar framställts förslag om att kommunerna helt skulle berövas denna inkomstkälla. Enligt styrelsens mening ha aldrig bärande skäl anförts för dessa förslag, och den omständigheten, att förslagen ständigt avvisats av riksdagen, ger vid handen att styrelsen icke varit ensam om denna uppfattning. I några sammanhang, då frågan om förstataligande av nöjesskatten förut varit under diskussion, har styrelsen haft tillfälle att närmare utveckla sina synpunkter på frågan, bl. a.

i en framställning till bevillningsutskottet år 1942. Därefter synes ej ha tillkommit några omständigheter som gjort kravet på förstatligande mera befogat. Icke heller kan styrelsen finna, att i de nu föreliggande motionerna förebragts några nya skäl som kunna ge riksdagen anledning att tillmötesgå detta krav. Då motionärerna själva synas vilja göra gällande att en omprövning av frågan nu är påkallad på grund av »den väldiga ökning», som efter år 1939 skett av nöjesskattebeloppen, får styrelsen starkt ifrågasätta om man härvidlag verkligen kan tala om någon väldig ökning. Till belysning härav kan nämnas, att för år 1939 den sammanlagda inkomsten av nöjesskatt för de 113 städer som då uttogo sådan skatt, uppgick till nära 8 miljoner kronor och att för år 1949 motsvarande inkomst för samma städer, enligt preliminära uppgifter, utgjort 14,6 miljoner. Detta betyder visserligen efter kronobeloppen räknat en ökning med 83,5 procent, men om man besinnar den penningvärdeförsämring som samtidigt ägt rum — socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex utvisar en ökning från 1939 till 1949 med 63,5 procent — torde påståendet om en väldig ökning vara ganska missvisande.»

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund har yttrat följande:

»Förbundet har på sin tid tillstyrkt det förslag till förstatligande av nöjesskatten, som av kommunalskatteberedningen framlades i SOU 1942: 34. I den mån en jämnare fördelning av de kommunala beskattningsföremålen eftersträvas, måste de av kommunalskatteberedningen anförda skälen för ett helt förstatligande av nöjesskatten alltjämt vara bärande. Nu har ju emellertid nöjesskatten kommit att bli av avsevärd ekonomisk betydelse också för vissa landskommuner. Den partiella reformernas väg, som tydligen beträffs i fråga om kommunalbeskattningen, måste ur kommunala synpunkter ingiva betänkligheter. Sålunda har t. ex. det av 1947 års riksdag fattade beslutet om upphävande av lagen om skogsaccis vållat åtskilliga skogskommuner ekonomiskt avbräck, ett avbräck, som skulle ha blivit mycket kännbart, därest icke inkomstskatteunderlaget till följd av olika omständigheter samtidigt regelmässigt stigit. Om de kommunala ortsavdragen höjas enligt det förslag, som nyligen framlagts av ortsavdragskommittén, måste därigenom de kommunala resurserna bli i viss mån beskurna. I ett skede som utmärkes av kommunal expansion måste varje minskning i de kommunala inkomsterna te sig betänkelig.

Styrelsen, som fortfarande anser, att nöjesskatten i princip bör vara förbehållen staten, anser dock att frågan härom skall upptagas i sitt rätta sammanhang och sammankopplas med det större skatteutjämningsproblem, på vars lösning landskommunerna sedan länge vänta. Under inga förhållanden böra enligt styrelsens mening kommunerna avhändas en så pass betydande inkomstpost, som nöjesskattemedlen utgöra, förrän utredning verkställts dels om eventuell kompensation till kommunerna, dels om uppbördsförfarandet i fråga om en rent statlig nöjesskatt.»

Utskottet. Enligt gällande bestämmelser fördelas nöjesskatten med hälften till staten och hälften till den kommun, inom vars område nöjestillställningen äger rum. För biografföreställning skall dock nöjesskatten i stället fördelas med tre fjärdedelar till staten och en fjärdedel till kommunen. Sistnämnda undantag från hälftindelningen tillkom år 1948 i samband med den då genomförda skärpningen av nöjesskatten för biografföreställningar. Syftet därmed var, att inkomstökningen genom den höjda skatten i sin helhet skulle tillfalla statsverket.

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår att nöjesskatten, då den infördes år 1919, var en rent kommunal skatt. Den motiverades med nödvändigheten av att i en för kommunerna svår tid bereda dem tillfälle att genom beskattning av nöjeslivet öka sina skatteintäkter.

Karaktären av uteslutande kommunal skatt bibehöll nöjesskatten till år 1939, då en uppdelning skedde på en statlig och en kommunal nöjesskatt. Under de 20 år, som denna beskattningsform var förbehållen kommunerna, framställdes i riksdagen vid upprepade tillfällen krav på en omläggning av nöjesskatten till en statlig skatt. Förslagen avvisades emellertid under hänvisning till att skattens borttagande skulle medföra ett betydande ekonomiskt avbräck för många kommuner. Då förslaget om en statlig nöjesskatt vid sidan av den kommunala år 1939 vann riksdagens godkännande, framhölls, att de invändningar, som tidigare gjorts mot en statlig nöjesbeskattning, förlorade i styrka, därest några inskränkningar i den kommunala beskattningsrätten på förevarande område icke gjordes utan en statlig nöjesskatt uttogs vid sidan av den kommunala.

Även efter införandet år 1940 av den nuvarande ordningen med en enhetlig nöjesskatt, som efter vissa grunder fördelas mellan stat och kommun, har riksdagen vid flera tillfällen och senast år 1948 haft att taga ställning till motionsvis framställda yrkanden om ett överförande av nöjesskatten i sin helhet till statsverket. Jämväl dessa yrkanden ha av riksdagen lämnats utan bifall.

Genom de föreliggande motionerna har frågan om nöjesskattens omändring till en helt statlig skatt ånyo förelagts riksdagen. Motionärerna ha hemställt, att riksdagen måtte besluta, att nöjesskatten från och med den 1 juli innevarande år i sin helhet skall tillfalla statsverket. Till stöd för det gjorda yrkandet har åberopats samma skäl, som tidigare anförts, när fråga varit om statens övertagande av denna skatt från kommunerna, nämligen att vissa kommuner, inom vilka nöjestillställningar anordnas, uppbära skatteintäkter från personer tillhörande andra kommuner. Enligt motionärernas mening har det oberättigade häri blivit än mera påtagligt genom den ökade motorismen, som medfört att nöjestillställningarna besökas av allt längre bort boende personer. Som ett ytterligare skäl för att kommunernas andel i nöjesskatten nu borde avskaffas ha motionärerna åberopat den förestående nya kommunindelningen.

Utskottet kan för sin del icke finna, att de av motionärerna anförda skälen äro av den beskaffenhet att de kunna giva anledning till ett annat bedömande av den föreliggande frågan än det som riksdagen vid tidigare tillfällen givit uttryck åt. Beträffande särskilt vad motionärerna anført därom att kommunindelningens genomförande skulle innebära ett ytterligare skäl för borttagande av kommunernas andel i nöjesskatten, vill utskottet framhålla, att enligt utskottets mening bildandet av storkommuner i stället är ägnat att i betydande grad försvaga de invändningar, som tidigare gjorts mot en kommunal nöjesbeskattning. Utskottet anser sig även böra understryka det av styrelsen för svenska landskommunernas förbund gjorda ut-

talandet, att ett genomförande av ortsavdragskommitténs nyligen framlagda förslag om höjning av de kommunala ortsavdragen kommer att medföra att de kommunala resurserna i viss mån bli beskurna. Mot bakgrunden härav måste, såsom även styrelsen framhållit, varje minskning i de kommunala inkomsterna te sig betänklig. På grund av det anförda finner sig utskottet icke kunna biträda motionärernas förslag om helt förstatligande av nöjesskatten. Utskottet avstyrker alltså de föreliggande motionerna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att de likalydande motionerna I: 92 av herr Bengtson
m. fl. och II: 63 av herr Hansson i Skegrie m. fl. om nöjesskattens omändring till en helt statlig skatt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 mars 1950.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elon Andersson, Sjödahl, Gustaf Elofsson, Heüman, Franzon, Niklasson, Wehtje, Falk, Ramberg och Aaby-Ericsson samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Björklund, Orgård, Hagberg i Malmö, Sjölin, Vigelsbo, Bladh, Gunnarsson och Allard.

Reservation

av herrar *Gustaf Elofsson, Niklasson och Vigelsbo.*
